

„ami egyszer volt van nagyon”

Ködöböcz Gábor

Fecske Csaba hatvanadik születésnapjára

A vendéglét talányos-tragikus misztériumát eredendően derűre és harmóniára hangolt mozarti kedéllyel, öröme és szépségre fogékony dsidai lelkülettel megélt Fecske Csaba a pokolmélységek szenvedéssel teli örvényeit is megtapasztalva „afféle kosztolányis boldog szomorúsággal” úgy érkezett el a hatvanadik tavaszhoz, hogy szinte észrevétlenül fölmagasodva vált a teremtő fájdalom költői hagyományát maradandó értékekkel gazdagító lírikussá. Kagylótürelemmel, végtelen alázattal és fegyelemmel alkotva meg a jelenlét- és emlékezetvesztéssel dacoló gyöngyeit, gyöngy-sorait, melyek mára jelentős életművé álltak össze.

Bizonyos fokokig az összegzés, a számvetés idejéhez érve lás-suk hát – a költő vallomása szerint „csak nagyon lassan, hosszú küzdelem árán, lépésről lépésre, versről versre, némi túlzással sorról sorra” megszülető szövegkorpusz kötetekben tárgyiasuló fontosabb állomásait: *Arcok holdudvara* (1978), *Vakfolt* (1987), *Holdfényben* (1992), *Valami üzenet* (1994), *Majd máshol* (1998), *Ami lehetne még* (2001), *Jelöltni tüntömet* (versek 1975–2000) (2002), *Első életem* (2006). Nem megelégedve a nebulóknak szánt vers- és mesekönyvekről sem: *Se füle, se farka* (1980), *Tücsökmesék* (1993), *Hol voltam* (1996), *A kiskondás* (1999), *Halpénzen vett világ* (2000), *Aligai galiba* (2003), *Csalapinta villanytörpék* (2004), hiszen Fecske Csaba kortárs gyermekirodalmunk egyik legkiválóbb, sokak által megbecsült alakja.

Fecske Csaba nagy formakultúrájú, az artiztikumra különösen fogékony szerző, aki a poeta doctus és homo ludens szemlélet- és érzékenységformáiból teremt sajátos képi világú, metaforikájával természet- és valóságközeli hangulatot sugárzó, ám a „létezzszakma” metafizikai tapasztalatait is magába sűrítő költészetet. Az egzisztenciális fenyegetettség és elmúlástudat által motivált időcentrikus szemlélet (a volt, a van és a lesz problematikája) olyan intenzitással van jelen a versekben, ahogyan az elődök közül talán csak Berzsenyi, Arany, Kosztolányi és a kései József Attila lírájában. Életremény és halálhívás vitájában „a hajdan volt ég csillagképét” idézi önerősítésként, ugyanakkor illúziótlanul veszi tudomásul, hogy „a semmibe hull fájdalom

öröm”, mígnem rezignált lemondással konstatálja a valót: „a világból léte kicsordul / a teste itt de lelke már ott túl” (*Mózes*). A vékonyka földi jelenlét metafizikai távlatból fölsejlt mélyebb és teljesebb értelme a transzcendenciához folyamodó vezeklés-szerű segélykérésben („könyörülj rajtam vesd elém szíved / én már éhen pusztulnék nélküled” – *Se élő, seholt*), illetve az önnön létének értéktudatos megvallásában („verset írsz mert te csak így tudsz / tört vetni az elmúlásnak” – *Mindig találnak*) egyaránt autentikus gesztusra ismerhetünk, hiszen az idézett szöveghelyek az individuum egyben tartásáért, az integer személyiség megőrzéséért folytatott erőfeszítéseket prezentálják.

Ez a későromantikus indíttatású, döntően a klasszikus modernsége hajazó esztétikai magatartás a kommunikációképesség és a mértéktartóan experimentáló korszerűség követelményének eleget téve úgy képes megszólítani a versszerető olvasók viszonylag széles rétegeit, hogy eközben a szakmabeliek elismerését is kivívja. A közelmúlt recepciójában olvasható kritikusi vélemények (Bertha Zoltán, Oláh András, Elek Tibor, Kaló Béla, Kabai Zoltán, Antal Attila) szinte teljesen egyetértenek abban, amit jelen sorok írója a Napút 2002. februári számában az *Ami lehetne még* című kötet apropóján megállapított. Fecske Csaba finom hangolúsú, sokféle élmény- és kifejezésformát szintetizáló költészete révén „az utóbbi években vált a kortárs irodalom első vonalába tartozó, poétikai és világképi szempontból egyaránt figyelemre méltó alkotóvá”. Akkori recenzióban külön is hangsúlyoztam, hogy a lírai alany alapmotíváltóságát a lehetséges világok vágy- és célképzeteinek eszményi teljességét a szöveg-szubjektum egzisztenciális érdekelttségét és ontológiai érzékenységét esztétikailag legmaradandóbb érvénnyel az *Anyegin elkallódott levele* sűríti magába. Ez a formarendjében, artiztikumában, csilámló játékoságában és emberi mélységében a kortárs költészet legkiválóbb darabjaival egy sorba állítható alkotás Fecske Csaba életművének egyik legsikerültebb darabja. A kulturális emlékezet, illetve az irodalmi hagyomány által kondicionált poéma nemcsak a férfi-nő viszony szerelemben megélhető dimenzióiról

(elhazudott álmainkról, be nem vallott, eltemetett vágyainkról, a viszonzatlanság fájdalomról és a reménybeli beteljesülés misztériumáról) beszél érvényesen és sugárzó tisztasággal, hanem az emberi kapcsolatok szövevényes kuszaságára, törekenységére, a félreértés és meg nem értés kollektíve elszenvedett tragikumára is figyelmeztet. Ebben a minőségében lehet az *Anyegin elkallódott levele* az emberi természetről, az interszónális kapcsolatokról és a létről való tudás megvilágosító erejű költeménye. Az ilyen és ehhez hasonló színvonalú művek okán gondolhattam már akkor is – amit egyébként az újabb kötetek versvilága is visszaigazol –, hogy a táguló körökben mind nagyobb terrén-mokat meghódító s az orfikus tudás rilkei mélységeit egyre tisztább regiszteren megszólaltató költő minden kétséget kizáróan beletartozik a kortárs kánonba. Még akkor is, ha némelyek nem szívesen vesznek erről tudomást.

A Fecske Csaba által képviselt minőséget mutatja, hogy – picit talán megkétsébe is –, de idén március idusán méltán kapott József Attila-díjat. Jelzésértékű az is, hogy legjobb tudomásom szerint országszerte több felsőoktatási intézményben választják őt, illetve költészetét szakdolgozati témául. A szerző meséiről legutóbb az ifjú pályatárs, Bán Olivér, nagy népszerűségnek örvendő gyermekverseiről pedig Krizsai Andrásné értekezett. A legavatottabb, s az életmű értékeit irodalomtörténeti összefüggésben is méltóképpen bemutató munka azonban kétségkívül a Fecske-versuniverzum legtitkosabb ultrahangjaira is érzékeny Csorba Piroska szakdolgozata, amely szeretetteljes elmélyültségével és szakszerűségével akár egy nagyobb és távlatosabb munka előképének is tekinthető. A másik hűség és értő pályatárs Kaló Béla, aki – élet és irodalom interferenciájára ügyelve – a költő munkásságát minden részletre kiterjedő interjúorozatban tárja

az olvasók elé. A *Szárnyak és gyökerek* (2003) című kötetben szereplő roppant tanulságos, sok-sok reveláló háttérinformációval és műhelytitkokkal szolgáló mélyinterjú a pályáivet és a költőről/emberről alkotott képünket is új- és élményszerű mozzanatokkal gazdagítja.

Az Edelényi Füzetek sorozatban megjelent öt évvel ezelőtti összeállítás (*Ami marad – Írások Fecske Csabától és Fecske Csabáról*) is azt a meggyőződésünket erősíti, hogy ez a mindinkább kiteljesedő, a klasszicizálódás jegeit mutató, kvalitásos életmű igencsak megérett és nagyon is méltóvá vált arra, hogy irodalomtörténeti összefüggésben is jelentős poétikai vívmányait monografikus igénnyel vegyük számba. Szinte biztosra veszem, hogy nyitott ajtón kopogtatok, s az a bizonyos Fecske-monográfia a nem túl távoli jövőben meg is jelenik. Ez annál inkább sürgető, mert – miként azt Csorba Piroska 1994-ben vizionálta – „Fecske Csaba egyszer majd érettségi tétel lesz”.

A miskolci panelek betonrengetegében megszülető költészetével vigaszt és menedéket kínáló, az „ember szépbe szőtt hitét”, a léttelenség lehetőségét „sistergő türelemmel” és konok hűséggel éltető Fecske Csabát szívem minden szeretetével köszöntöm, frissen kapott kitüntetéséhez szívből gratulálok. Az őszikék idejéhez minden tekintetben fölvertezetten érkező, a fény és öröklét grádicsai felé szelíd nyugalommal, csöndes derűvel araszolható, hatvan éves költőnek kívánok művészi-emberi kiteljesedést hozó alkotó esztendőket és – ami legalább olyan fontos – verseire, meséire és egyéb írásaira fogékony, értő olvasókat.

Csaba, kedves, Isten éltesen sokáig, s ahogyan azt a jóízű tokaji borozások közben együtt is gyakorolni szoktuk, csináld úgy, mint a napóra: csak a derűs órákat számold!